

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2244>

Number: 24 , p. 571-594, Spring 2014

TÜRKİYE'DE FİNANSAL ARAÇLARLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELERDEKİ FARKLILIKLAR VE FİNANSAL ARAÇLARIN İŞLETME BİLANÇOLARINDAKİ YERİ[†]

DIFFERENCES IN LEGAL REGULATIONS RELATED WITH FINANCIAL INSTRUMENTS IN TURKEY AND THE POSITION OF FINANCIAL INSTRUMENTS IN THE BALANCE SHEETS OF BUSINESSES

Dr. Gamze Ayça KAYA

Özet

Finansal araçlar, bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan sözleşmelerdir. Finansal araçlar TMS/TFRS'ye göre; finansal varlıklar, finansal borçlar, özkaynağa dayalı finansal araçlar ve türev finansal araçlar olarak sınıflandırılmaktadır.

İşletme bilançolarında büyük tutarlarda yer alması nedeniyle finansal araçlar son dönemde büyük önem kazanmıştır. Finansal araçların büyük tutarlarda olması işletmelerin bu araçları nasıl muhasebeleştirileceği konusunu gündeme getirmiştir. Finansal araçların muhasebeleştirilmesi işletmeler ve diğer karar vericiler (yatırımcılar, kreditorler, devlet vb.) açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmada, Türkiye'de finansal araçlarla ilgili yasal düzenlemelerdeki farklılıklar ve finansal araçların işletme bilançolarındaki yeri incelenmektedir.

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

† Bu çalışma, Gamze Ayça KAYA'nın "Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartlarına Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi (2013)" başlıklı doktora tezinden hazırlanmıştır.

Ayrıca finansal varlıklar, finansal borçlar, özkaynağa dayalı finansal araç ve türev finansal araçlar açıklanmaktadır.

Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları (TMS/IFRS)'nda, finansal araçlarla ilgili TMS/IAS 32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS/IAS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, TFRS/IFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve TFRS/IFRS 9 Finansal Araçlar standartları bulunmaktadır.

Türkiye Muhasebe Standardı 32; finansal araçların finansal varlık, finansal borç ve özkaynak araçları olarak sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmesine ilişkin ilkeleri belirlemektedir. Ayrıca Türkiye Muhasebe Standardı 39 finansal varlık ve borçların muhasebeleştirilmesine yönelik ilkeleri belirlemektedir. TMS 32 ve TMS 39 dünyada karmaşık ve anlaşılması güç muhasebe standartları olarak görülmektedir. TFRS 7 ve TFRS 9, finansal araçların raporlanmasına ilişkin standartlardır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Araçlar, TMS 32, TMS 39, TFRS 7, TFRS 9

Abstract

Financial instruments are contracts that causing to raises with financial assets of a business and in the financial liabilities or equity instrument of other a business. Financial instruments according to TAS/IFRS as classified financial assets, financial liabilities, equity instruments and derivative financial instruments.

Financial instruments have gained recently great importance because have located at great amounts in the balance sheets of businesses. Being at the great amounts of financial instruments has brought to the agenda that business's these instruments to how matter will account. Accounting of financial instruments has a place in a great importance in terms of businesses and other decision makers (investors, creditors, government etc.).

In the study differences related with financial instruments in legal regulations and position of financial instruments in the balance sheets of businesses have investigated in Turkey. In addition financial assets, financial liabilities, equity instruments and derivative financial instruments have been explained.

In Turkish Accounting-Financial Reporting Standards (TAS/IFRS) have included related to financial instruments standards such as TAS/IAS 32: Financial Instruments: Presentation, TAS/IAS 39 Financial Instruments: Accounting and Measurement, TFRS/IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures and TFRS/IFRS 9 Financial Instruments.

Turkish Accounting Standard 32 has determined principles related to classification of financial instruments as financial assets, financial liabilities and equity instruments and offsetting of financial assets and liabilities. Also Turkish Accounting Standard 39 has determined principles related to accounting of financial assets and liabilities. TAS 32 and TAS 39 have seen as complex and

difficult to understand accounting standards around the world. TFRS 7 and TFRS 9 are standards related to reporting of financial instruments.

Key Words: Financial Instruments, TAS 32, TAS 39, TFRS 7, TFRS 9

1. Giriş

Muhasebe standartları; işletmelerin ve finansal piyasaların küreselleşmesi, muhasebe işlemlerinde tekdüzenin sağlanması, uluslararası alanda yapılan işlemlerin ve uluslararası işletme sayısının artması nedeniyle uygulamada kolaylık sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Ülkelerin muhasebe uygulamalarının birbirinden farklı olması karmaşıklığa yol açmaktadır. Uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren işletmelerin finansal tablolarının karşılaştırılabilir olması gerekmektedir. Bu da tek bir muhasebe standart seti ile mümkün olmaktadır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından oluşturulan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları tüm dünyadaki işletmelerin uygulayacağı tek bir finansal raporlamayı geliştirmektedir.

13.01.2011 Tarih ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Md. 88’e göre “gerçek ve tüzel kişiler gerek ticari defterlerini tutarken, gerek bireysel ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartlarına ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların yorumlarına aynen uymak ve bunları uygulamak zorundadır” ifadesi nedeniyle Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları büyük bir önem kazanmıştır. Bu nedenle çalışmada; finansal araçlarla ilgili Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları, finansal araçların yasal düzenlemelerindeki farklılıkları ve işletme bilançolarındaki yerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2. FİNANSAL ARAÇ KAVRAMI VE TÜRLERİ

Finansal araçlar, bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşme olarak tanımlanmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2012: 164).

Nakit, sözleşmeden kaynaklanan finansal varlıklar, senetli ve senetsiz ticari alacaklar, senetli ve senetsiz ticari borçlar, hisse senetleri gibi özkaynak araçları, hazine bonosu, devlet tahvili, banka bonosu vb. borçlanma belgeleri finansal araçtır. Finansal kiralama bir sözleşme çerçevesinde kiraya veren için finansal varlık, kiracı için finansal borç oluşturduğundan finansal araçtır ve türev ürünlerle ilgili olumlu ve olumsuz farklar da finansal araç olarak kabul edilir. Altın, petrol gibi finansal olmayan varlıklarda bir sözleşme varsa bunlar da finansal araç sayılır ve altın alım sözleşmeleri de bir sözleşme içerdiklerinden finansal araç olarak kabul edilir.

Finansal araçlar, uzun vadeli ve düşük riskle fon elde etmek ve yatırımcıların ellerindeki fon fazlalıklarını değerlendirmelerine imkân sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Hisse senedi ve tahvillerin tarihçesi aşağıdaki gibi açıklanmaktadır.

Hisse senedi, en basit ifadeyle, mülkiyet anlamına gelir. Bu yüzden hisse senetleri bir ticari işletmenin mülkiyetinin bir kısmını temsil eden katılım paylarıdır. Hisseler yoluyla mülkiyet fikri, orta çağ zamanlarına kadar dayanır. Rönesans devrinde tüccar grupları ticari seferlerini finanse etmek için bir araya geldiklerinde ve ilk bankerler kredilerin geri ödenmesini sağlamak için işletmenin mülkiyetinin bir kısmını almalarıyla bu uygulama yaygınlaştı. Ancak bu ilk ortaklı şirketler, genellikle sınırlı amaçlarla kurulan tek bir gemi yolculuğunun finansmanı gibi geçici girişimlerdi ve söz konusu amaç gerçekleştiğinde feshediliyorlardı. Hollandalı tüccarlar tarafından 1602 yılında kurulan ve şirketin 200 yıl sonraki iflasına kadar Amsterdam'da ticareti yapılan devredilebilir hisse senedi sertifikaları ihraç eden Hollanda Doğu Hindistan Şirketi ilk ortaklı şirket olarak değerlendirilebilir. 17. Yüzyılın sonuna kadar Londra'daki kahve tüccarları, anonim şirketlerin hisselerinin ticaretiyle geçimlerini sağlıyorlardı. Fakat sanayi devrimi, kanallar ve fabrikalar inşa etmek için büyük miktarlara varan sermaye artırımını gerekli kıldı. Böylece bu kanal ve fabrikaların hisseleri yaygın bir şekilde ticarete konu olmaya başladı (Levinson, 2007: 187–188).

Tahviller, orta çağlarda zenginlerin savaşları finanse etmek için verdikleri ödünç paraların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Hükümetlerin mali gereksinimleri arttıkça, zenginler kendilerinden talep edilen büyük miktarda borçları karşılamakta güçlük çekmeye başladılar. Tahvil çıkartılması sayesinde hükümetler yalnızca bir grup zengine mecbur kalmayacak ve pek çok kişiden borç alma olanağına kavuşacaktı. Ayrıca borçlandıkları kişilere, borçlunun karşılığını vermeyeceğini düşünmeleri halinde tahvili başkalarına satabilme hakkı gibi kolaylıklar da sağlayarak, risk oranını düşürüyorlardı. Bilinen en eski tahvil Venedik Bankası tarafından 1157 yılında, İstanbul'daki bir savaşı finanse etmek amacıyla çıkarılmıştır (Levinson, 2007: 87).

Farklı sınıflandırmalar yapılmakla beraber UMS'ye göre finansal araçlar; finansal varlık, finansal borç, özkaynağa dayalı finansal araç ve türev finansal araç olarak sınıflandırılmaktadır. Bu finansal araç türleri aşağıda açıklanmaktadır.

2.1. Finansal Varlık

Finansal varlık kavramı sadece nakit değil aynı zamanda kolaylıkla ve doğrudan doğruya nakde dönüştürülebilir varlıklar olarak tanımlanır. Bu varlıklar; nakit, kısa dönem yatırımlar (ayrıca pazarlanabilir menkul kıymetler) ve alacakları içerir. Bilançoda bu finansal varlıklar, gerçeğe uygun değerlerinde gösterilir. Nakit için gerçeğe uygun değer nominal değerini, pazarlanabilir menkul kıymetler için gerçeğe uygun değer piyasa değerini ve alacaklar için net gerçekleştirilebilir değeri ifade eder (Williams ve Diğerleri, 2003: 264–297). Nakit, finansal araçların en basit şeklidir. Kısa vadeli ve istenildiğinde paraya dönüştürülebilen yatırımlar, nakit benzeri olarak düşünülür ve bilanço içinde nakit ile beraber yer alabilir (Sangiulo ve Seidman, 2008: 1.02).

Nakit, sözleşmeden doğan nakit ve finansal varlık elde etme hakları, senetsiz alacaklar, finansal kiralama alacakları, alacak senetleri, kredi alacakları, borçlanma araçlarına ve özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar finansal varlık olarak kabul edilir.

2.2. Finansal Borç

Finansal borçlar; başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi için işletmenin aleyhine olan koşullarda sözleşmeden doğan yükümlülüklerdir.

Senetsiz borçlar (satıcılara borçlar, ortaklara, iştiraklere, bağlı ortaklıklara borçlar gibi), finansal kiralama borçları, borç senetleri, kredi borçları ve çıkarılmış tahviller, kâr zarara katılma belgeleri, gelir ortaklığı senetleri, hisse senedine çevrilebilir tahviller, varlığa dayalı menkul kıymetler ve finansman bonoları gibi sözleşmeden doğan yükümlülük getiren borçlanma belgeleri finansal borçtur.

2.3. Özkaynağa Dayalı Finansal Araç

Özkaynağa dayalı finansal araçlar; işletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir payı ya da hakkı gösteren sözleşmelerdir. Adi hisse senetleri, imtiyazlı hisse senetleri, oydan yoksun hisse senetleri, varantlar, yazılı alım opsiyonları ve bazı satım opsiyonu bulunan finansal araçlar özkaynak araçları olarak sayılır. Örneğin; adi ve imtiyazlı hisse senetleri sahiplerine oy hakkı, kâra katılma hakkı ve tasfiyeden pay alma hakkını sağladıklarından, varantlar ise belirli fiyat üzerinden belirli sayıda hisse senedi satın alma hakkını içerdiklerinden özkaynak aracı olarak kabul edilir.

Satım opsiyonu bulunan finansal araçlar, genellikle sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içerdiklerinden finansal borç olarak kabul edilir. Satım opsiyonu bulunan finansal araçlar ve açık uçlu yatırım fonları; işletmenin tasfiyesi halinde işletmenin net varlıklarından bir oransal pay veya hak elde edebilmesi ve geri satın alma yükümlülüğünü sağlaması durumunda özkaynak aracı olarak sınıflandırılır (Ankarath ve Diğerleri, 2010: 184).

2.4. Türev Finansal Araç

Türev finansal araçlar, işletmeler arası sözleşme ile bir finansal aracın bir veya daha fazla finansal riskini nakletme amacıyla şartlı ya da şartsız değişim hakkı tanıyan sözleşmelerdir (Demir, 2009: 57). Türev araçlar; sözleşmeyi yapan taraflardan birine (avantajlı koşullarda) finansal varlıkları değiştirmek için sözleşmeden doğan bir hak, diğer tarafa (avantajlı olmayan koşullarda) ise sözleşmeden doğan bir yükümlülük getirir (Ataman, 2007: 328). Türev ürünlerin;

- Belirli bir faiz oranında, finansal araç fiyatında, mal bedelinde, döviz kurunda, fiyat veya oran endeksinde, kredi derecesi veya kredi endeksinde ya da başka bir değişkende meydana gelen bir değişiklik karşısında değerinin değişmesi,

- Net bir başlangıç yatırımını gerektirmemesi,
- Gelecekteki bir tarihte ödenecek olması gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Başlıca türev finansal araçlar; seçimlik sözleşmeler (opsiyon), vadeli işlem sözleşmeleri (forward), gelecek sözleşmeleri (futures) ve takas (swap) sözleşmeleridir (Baydoğan, 2009: 93).

Opsiyon, bir finansal varlığın gelecekte belirlenen bir tarihte veya belirli bir zaman süresi içinde, prim karşılığında, önceden belirlenmiş bir fiyattan satma veya satın alma hakkını veren bir sözleşmedir (Akgüç, 2010: 732).

Forward, alıcı ile satıcı arasında imzalanan ve fiyatı bugünden belirlenen bir varlığın gelecekte belirlenen bir tarihte teslimini içeren bir anlaşmadır (Chambers, 2009: 42).

Futures, standart miktar ve kalitede bir varlığı önceden belirlenmiş bir fiyattan gelecekte belirli bir tarihte teslim etme ya da almaya ilişkin yasal bir işlem içeren standart sözleşmelerdir (Aydeniz, 2008: 132).

Swap, iki taraf arasında, önceden belirlenen bir sistem içerisinde, belirli bir finansal varlıktan kaynaklanan gelecekteki nakit akışlarının değiştirilmesi konusunda yapılan bir sözleşmedir (Ceylan ve Korkmaz, 2010: 386). Opsiyon ve futures sözleşmeleri organize borsalarda, forward ve swap sözleşmeleri ise organize olmayan borsalarda işlem görmektedir.

3. FİNANSAL ARAÇLARIN ÖZELLİKLERİ

Finansal araçların; adı, vadesi, taşıdığı hak, teminatı, kupon ödeme aralığı, pazarlanabilme yeteneği, faiz ödeme şekli, vergilendirilmesi ve faiz hesaplama yöntemi gibi özellikleri bulunmaktadır.

Finansal araçları birbirinden ayıran başlıca özellikler şöyle açıklanabilir (<http://www.kenancelik.com/documents/mcob.pdf>, [Mustafa Çıkrıkçı, Finansal Kurumlar ve Piyasalar, Beşinci Bölüm, Erişim](#) Tarihi: 26.03.2011; GVK Md. 94; KVK Md. 15):

1-Finansal aracın adı: Finansal araçları ihraç eden kişi veya kurumun kimliği, vadesi, içerdiği hak ve teminat, kupon ödeme dönemi, pazarlanabilir nitelikte olup olmadığı gibi çeşitli kriterlere göre farklı adlar altında sınıflandırılmaktadır.

2-Finansal aracın vadesi: Finansal aracın içerdiği vade, satın alınan finansal aracın bugünden başlayarak ihraççısı tarafından geri ödenecek olduğu tarihe kadar beklenmesi gereken süredir. Bono, tahvil, mevduat cüzdanı gibi alacağı temsil eden finansal araçların geri ödeme tarihleri üzerlerinde yazılıdır. Hisse senedi, yatırım fonu katılma belgesi, kâr ve zarar ortaklığı belgesi gibi belgelerin üzerlerinde geri ödeme tarihleri yazılı değildir. Bu tür senetlerde vade, alım-satım tarihleri arasında geçen süre olarak dikkate alınmaktadır.

3-Finansal aracın taşıdığı hak: Finansal araçlar türüne göre yatırımcısına sahiplik (ortaklık), alacaklılık, belli bir şeyi kullanım (intifa) ve bir şeyden yararlanma hakkını verir. Hisse senedini elinde bulunduran şirketin ortağıdır. Bono, tahvil gibi araçlar alacaklılık hakkını verirler. Alacaklılık hakkının karşılığı ise genellikle önceden belirlenmiş bir oranda faiz geliri almaz. İntifa senetleri ortaklık ve alacaklılık hakkını vermemekle birlikte, şirketin yönetimine katılma veya kârdan pay alma gibi hakları içerebilirler. Gelir ortaklığı senetleri ve kâr ve zarara katılma belgeleri gibi finansal araçlar da ortaklık hakkını vermeyip üzerlerinde yazılı konulardaki faaliyetlerin sonuçlarından yararlanma hakkını vermektedir.

4-Finansal aracın teminatı: Finansal araçlara bağlı bulunan teminat, araçların kalite göstergesidir. Alacaklılık hakkı veren finansal araçlarda teminat, aracı ihraç eden firmanın varlıkları ve gelirleridir. Alacaklı, firma varlıkları üzerinde birinci derecede hak sahibidir. Kısa süreli alacaklılar açısından firmanın likidite gücü, uzun süreli alacaklılar için firmanın gelir yaratma kapasitesi önem taşır. Örneğin; tahvil sahipleri için birincil risk firmanın iflası, ikincil risk ise tahvil faiz kuponlarının ödenmemesidir. Hisse senedi sahiplerinin birincil riski şirketin iflas etmesi, ikincil riski ise; şirketin gelir yaratma kapasitesinin düşmesine bağlı olarak elde edilecek temettü miktarının azalmasıdır. İflas durumunda hisse senedini elinde bulunduranlar şirket varlıkları üzerinde alacaklılardan sonra, ikinci derecede hakka sahiplerdir.

5-Finansal araçlarda kupon ödeme aralığı: Bono ve tahvil gibi faize dayalı finansal araçlarda, faiz ödemesi aracın türüne göre vade sonunda veya vade süresi içerisinde belirli aralıklarla ödenmektedir. Örneğin, bonolarda faiz dönem sonunda ödenirken, tahvillerde ara dönemlerde faiz ödemesi yapılabilir. Tahvillerde faiz ödemeleri, vade boyunca standart dönemler olarak belirlenmektedir. Anapara geri ödemeleri ise genellikle vade sonunda yapılmaktadır. Faiz ödemelerinde dönemler yıllık, üç aylık veya altı aylık dönemler biçiminde belirlenebilmektedir.

6-Finansal araçların ikinci piyasada pazarlanabilme yeteneği: Bir finansal aracın pazarlanabilme yeteneği, geri ödeme tarihinden önce ikinci piyasada (borsada) oluşabilecek alış-satış maliyetleri arasındaki marja bağlıdır. Düşük pazarlama maliyeti, finansal aracın pazarlanabilme yeteneğinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Pazarlanabilme yeteneği iyi olan finansal araçlar likidite düzeyi yüksek araçlar olarak kabul edilmektedir.

7-Finansal araçların faiz ödeme şekli: Finansal araçların faiz ödemeleri; vadesi gelen faizlerin çeşitli ödeme araçları ile ödenmesi veya bonolarda bono bedelinin vadeye göre iskontosu biçiminde yapılmaktadır. Bonolar vadesine göre hesaplanan faizler düşülerek yani, iskontolu satılır. İkincil veya üçüncül piyasalarda faiz düşüldükten sonra kalan bedel iskonto edilmiş değerdir. Tahvillerde faiz ödemesi; tahvilin nominal değeri üzerinden hesaplanan kuponun ayrı olarak tahsil edilmesi biçiminde yapılmaktadır.

8-Finansal araçların vergilendirilmesi: Tahviller ile bonoların faizleri üzerinden kesilen stopaj ve işlem giderleri finansal yatırımcısını değil ihraç eden şirketi ilgilendirmektedir. Vergi kesintisi, 193 Sayılı GVK Md. 94 ve 5520 Sayılı KVK Md. 15’de düzenlenmektedir. 193 Sayılı GVK Md. 94/7’ye göre tahvillerin faizleri % 10 stopaj vergisine tabidir. Hazine bonoları ile devlet tahvillerinin faizlerinden gelir vergisi kesintisi yapılmaz. Ancak, diğer şirketlerin bono ve tahvillerinin faiz ödemeleri ile hisse senetlerinin temettü ödemeleri gelir vergisine tabi olmaktadır.

9-Finansal araçlarda faiz hesaplama yöntemi: Çoğu kez finansal aracın türü ve vadesine göre finansal araçların faizi, farklı biçimlerde hesaplanmaktadır. Örneğin, tahviller ve banka mevduatının faiz hesaplamalarında bir yıl, üç yüz altmış beş gün, bonolar ile banka kredilerinin faiz hesaplamalarında ise bir yıl, üç yüz altmış gün olarak alınmaktadır. Kısa vadeli işlemlerde iskonto günlük, uzun vadelielerde ise yıllık olarak ele alınmaktadır.

4. FİNANSAL ARAÇLARLA İLGİLİ MEVCUT DÜZENLEMELER

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, muhasebe uygulamalarını yönlendirmektedir. 213 Sayılı VUK ve 6102 Sayılı TTK’daki muhasebe standartlarına ve finansal araçlarla ilgili değerlendirme ölçülerine ilişkin düzenlemeler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır.

4.1. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu; belge düzenleme, kaydetme, defter tutma ve değerlendirme gibi muhasebe uygulamalarını yönlendirmektedir. Vergi Usul Kanunu’nda finansal araçlarla ilgili değerlendirme ölçüsü, borsa rayicidir.

VUK m. 263’e göre borsa rayici; “gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerinin ortalama değerlerini” ifade etmektedir.

4.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 13.01.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu TTK’da muhasebe standartları ve muhasebe uygulamalarına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler aşağıda açıklanmaktadır.

TTK Md. 72’ye göre; “Türkiye Muhasebe Standartları saklı kalmak kaydıyla, finansal tabloların, ticari işletmenin tüm varlıklarını, borçlarını, peşin ödenen giderler ile peşin tahsil edilen gelirleri, teknik terimle dönem ayırıcı hesapları, bütün gelir ve giderleri doğru şekilde değerlendirilmiş olarak göstermesi zorunludur. Aktif kalemler pasif kalemlerle, giderler gelirlerle, taşınmazlara ilişkin haklar, bunlarla ilgili yüklerle mahsup edilemez”.

TTK Md. 73’e göre; “Türkiye Muhasebe Standartlarında aksi öngörülmemişse bilançoda, duran ve dönen varlıklar, özkaynaklar, borçlar ve dönem ayırıcı hesaplar ayrı kalemler olarak gösterilir ve yeterli ayrıntıyla inilerek şemalandırılır”.

TTK Md. 75’e göre; “gerçekleşmesi şüpheli yükümlülük ve askıdaki işlemlerden doğabilecek muhtemel kayıplar için Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülen kurallara göre karşılık ayrılır”.

TTK Md. 78’e göre, Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülen ilkeler de dikkate alınmak üzere şu değerlendirme ilkeleri geçerlidir:

- Bir önceki dönemin kapanış bilançosundaki değerler ile faaliyet döneminin açılış bilançosundaki değerler birbirinin aynı olmalıdır,
- Fiilî veya hukuki duruma aykırı olmadıkça, değerlemelerde işletme faaliyetinin sürekliliğinden hareket edilir,
- Bilanço kapanış gününde, varlıklar ve borçlar teker teker değerlendirilir,
- Değerleme ihtiyatla yapılmalıdır; özellikle de bilanço gününe kadar doğmuş bulunan bütün muhtemel riskler ve zararlar, bunlar bilanço günü ile yılsonu finansal tablolarının düzenlenme tarihi arasında öğrenilmiş olsalar bile, dikkate alınır; kazançlar bilanço günü itibarıyla gerçekleşmişlerse hesaba katılır. Değerlemeye ilişkin olumlu ve olumsuz farkların dönem sonuçlarıyla ilişkilendirilmesinde Türkiye Muhasebe Standartlarındaki esaslara uyulur.
- Faaliyet yılının gider ve gelirleri, ödeme ve tahsilât tarihlerine bakılmaksızın yılsonu finansal tablolarına alınır,
- Önceki yılsonu finansal tablolarında uygulanmış bulunan yöntemler korunur.

TTK Md. 79’a göre; “duran ve dönen varlıklar Türkiye Muhasebe Standartları uyarınca bu standartlarda gösterilen ölçülere göre değerlendirilir. Borçlar ve diğer kalemler için de aynı standartlar uygulanır”.

TTK Md. 88’e göre, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun yetkisi aşağıdaki gibidir:

- Gerçek ve tüzel kişiler gerek ticari defterlerini tutarken, gerek bireysel ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, Kamu Gözetim Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartlarına ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların yorumlarına aynen uymak ve bunları uygulamak zorundadır,
- Bu düzenlemeler, uygulamada birliği sağlamak ve finansal tablolara milletlerarası pazarlarda geçerlilik kazandırmak amacıyla, uluslararası standartlara uyumlu olacak şekilde, yalnız Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından belirlenir ve yayımlanır,

- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, değişik işletme büyüklükleri, sektörler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için özel ve istisnai standartlar koymaya ve farklı düzenlemeler yapmaya yetkilidir,
- Kanunlarla, belirli alanları düzenlemek ve denetlemek üzere kurulmuş bulunan kurum ve kurullar, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmak şartıyla, kendi alanları için geçerli olacak standartlar ile ilgili olarak ayrıntıya ilişkin sınırlı düzenlemeleri yapabilirler,
- Türkiye Muhasebe Standartlarında hüküm bulunmayan hâllerde, ilgili oldukları alan dikkate alınarak, dördüncü fıkrada belirtilen ayrıntıya ilişkin düzenleme, ilgili düzenlemede de hüküm bulunmadığı takdirde milletlerarası uygulamada genel kabul gören muhasebe ilkeleri uygulanır.

TTK Md. 515'e göre; "anonim şirketlerin finansal tabloları, Türkiye Muhasebe Standartlarına göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde, şeffaf ve güvenilir olarak, gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde çıkarılır".

TTK Md. 528'e göre; "bankalar ile diğer kredi kurumlarının, finansal kiralama ve faktoring gibi finansal şirketlerin, sigorta ve reasürans şirketlerinin, Sermaye Piyasası Kanunu kapsamındaki tüm kurumların finansal tabloları ile konsolide finansal tablolarına ilişkin olarak Türkiye Muhasebe Standartlarında ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca belirlenmiş hükümler uygulanır".

5. FİNANSAL ARAÇLARLA İLGİLİ MUHASEBE STANDARTLARI

Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama standartlarında finansal araçlarla ilgili dört standart bulunmaktadır. Bunlar; TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı, TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı ve TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı'dır. IASB'nin farklı standartlar yayımlamasının nedeni; finansal araçların daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve finansal araçlara ilişkin muhasebeleştirme, ölçme ve sınıflama eksikliklerini gidermektir. IASB, muhasebe ile ilgili gruplar ve kamuoyunun eleştirileri doğrultusunda finansal araçların sunumuna, muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesine ilişkin açıklamaların daha anlaşılabilir olması için finansal araçlarla ilgili standartları yayımlamaya devam etmektedir. TMS 32, TMS 39, TFRS 7 ve TFRS 9 aşağıdaki gibi açıklanmaktadır.

5.1. TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı

TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı'nda finansal araçların, finansal varlık, finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. TMS/UMS 32 çeşitli hükümlerle finansal araçların hangisinin finansal varlık, hangisinin finansal borç ve hangisinin özkaynağa dayalı finansal araç olduğunu belirlemektedir.

Uluslararası finansal piyasaların dinamik yapısı, türevlerin ve değişik finansal araç çeşitlerinin yaygın olarak kullanılmasına neden olmuştur (Kirk, 2005: 329). UMS 32 finansal araçların bilançoda sunumunu belirlemekte olup, UMS 32’de açıklanan konular aşağıdaki gibidir (Greuning, 2006: 261):

- Özkaynaktan yükümlülüklerin ayırt edilmesi,
- Bileşik araçların sınıflanması,
- Faizlerin, kâr paylarının, kazanç ve kayıpların raporlanması,
- Finansal varlık ve yükümlülüklerin netleştirilmesidir.

UMS 32’nin yayımlanmasının nedeni, son yıllarda karmaşık finansal araçların kullanımındaki artış nedeniyle, kullanıcıların finansal tablolarının finansal durumlarını veya kazançlarını yansıtmamasıdır (Schneider ve Diğerleri, 1997: 98).

UMS 32’nin amacı; finansal tablo kullanıcılarına bir işletmenin finansal durumu, performansı ve nakit akışları için finansal araçların önemini anlaşılmasını sağlamaktır (Bonham ve Diğerleri, 2008: s.1138). Bu standardın amacı; finansal araçların borç veya özkaynak olarak sunulmaları ile finansal varlık ve borçların netleştirilmelerine yani mahsup edilmelerine ilişkin ilkeleri belirlemektir (TMS 32, m.2).

Bu standardın tüm işletmeler tarafından, aşağıdakiler hariç her türlü finansal araca uygulanacağı belirtilir (TMS 32, m.4):

- "TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar", "TMS 28 İştiraklerdeki Yatırımlar" ve "TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar" standartları kapsamında muhasebeleştirilen bağlı ortaklık, iştirak veya iş ortaklıklarındaki yatırımlar bu standardın kapsamı dışındadır. Ancak bazı durumlarda, TMS 27, TMS 28 ve TMS 31 bağlı ortaklık, iştirak ve iş ortaklıklarındaki payların TMS 39’a göre muhasebeleştirilmesine izin vermektedir. Bu durumlarda işletme bu standarttaki hükümleri uygular.

- "TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar" standardının uygulandığı emeklilik fayda planları kapsamındaki işveren hak ve yükümlülükleri,

- "TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri" standardında tanımlanan sigorta sözleşmeleri,

- İsteğe bağlı katılım özelliği içerdikleri için TFRS 4 kapsamındaki finansal araçlar ve

- TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler kapsamındaki finansal araçlar, sözleşmeler ve yükümlülükler bu standardın kapsamı dışındadır.

Eğer işletmenin ihraç ettiği türev ürün olmayan menkul kıymetler hem öz kaynak unsuru, hem borçlanma unsurunu birlikte taşıyorlar ise bunlara bileşik araçlar ismi verilir. Adi hisse senedine çevrilebilme özelliğine sahip bir bono ya da tahvil,

bileşik finansal araçtır. Finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal araç unsurlarından oluşur. İşletmelerin, bu borç ve özkaynak unsurlarını bilançolarında ayrı olarak göstermeleri gerekir. Bileşik finansal araçlar; ihraççı açısından borç ve özkaynak unsurunu bir arada içeren finansal araçlardır, yatırımcılar açısından ise içerisinde saklı türev ürünler bulunan finansal varlıklardır. Özkaynak bileşeni; ihraççı açısından özkaynak unsuru iken yatırımcı açısından saklı türevdir.

Sözleşme içeriklerine göre birçok finansal araç bulunur. Bileşik finansal aracın diğer finansal araçlardan farkı; hem özkaynak hem de borç unsurunu bir arada taşımasıdır. Bileşik finansal araçların, özkaynak ve borç olarak ayrımı yapıldığında, borç unsurunun toplam gerçeğe uygun değerden düşülmesinden sonra kalan tutarının özkaynak unsuruna devredilmesi gerekir.

İşletmenin, özkaynağına dayalı finansal araçlarını geri satın alması durumunda, bu araçlar (işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri) özkaynaktan düşülür. İşletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarını geri alması, satması, ihraç etmesi veya iptal etmesi kâr veya zarar durumunu etkilemez. İşletmelerin geri satın aldıkları kendi hisseleri, özkaynakta muhasebeleştirilmelidir.

Bir finansal varlık ve borcun mahsup edilerek (netleştirilerek) net tutarın bilançoda gösterilebilmesi için; netleştirme konusunda yasal bir hakkının bulunması ve net esasa göre ödemede bulunma ya da varlığı elde etme ve borcu ödeme işlemlerini eş zamanlı olarak gerçekleştirme niyetinin olması gerekir. Mahsup işlemi ile finansal varlık ve borçların bilanço dışı bırakılması işlemleri birbirinden farklıdır. Mahsup işlemi, kazanç ya da kaybın muhasebeleştirilmesine neden olmaz. Fakat finansal aracın bilanço dışı bırakılması, bir kazanç ya da kaybın muhasebeleştirilmesine neden olabilir.

5.2. TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı

Dünya genelinde finansal araçların muhasebeleştirilmesinde problemler vardır. Ayrıca, TMS/UMS 32 ve TMS/UMS 39 şirketler tarafından zor uygulama gerektiren, karmaşık muhasebe standartları olarak görülür (Lopes ve Rodrigues, 2008: 273). Avrupa Birliği'nin Uluslararası Muhasebe Standardı UMS 39'un tümünün benimsenmesine karşı çıkması gerçeği dikkat çekicidir. Nitekim Fransa eski Cumhurbaşkanı UMS 39'un tümünün benimsenmesinin "finansal istikrar için kötü sonuçlar" getireceğini belirtmiştir. IASB standartları geliştirmeye çalışmak ve bu durumu düzeltmek için finansal araçları açıklamaya devam etmektedir (Chatham ve Diğerleri, 2010: 97).

Avrupa Birliği 2004 yılından itibaren UMS 39'u bazı küçük istisnalar saklı olmak üzere yürürlüğe sokmuş ve değişiklikleri büyük ölçüde mevzuatına yansıtmıştır. ABD'de finansal araçların muhasebeleştirilmesi temel olarak SFAS 133, SFAS 140, SFAS 150, SFAS 155, SFAS 156, SFAS 157, SFAS 159'da ele alınmaktadır (Ateş, 2010: 1-3). Finansal Muhasebe Standartları Kurulu, Haziran 1998'de 133 Nolu FASB raporunu, Türev Araçlar ve Finansal Riskten Korunma Faaliyetleri için Muhasebeleştirmeyi yayımlamıştır (Green, 2007: 13). FASB'nin yayımladığı SFAS 133, tüm varlıklar için uygulanır ve varlık ya da yükümlülük olarak bilinen tüm türev

araçların gerçeğe uygun değerleri ayrı ayrı bilançoda gösterilmektedir (Delaney ve Diğerleri, 2002: 159). UMS 39’daki kılavuz, birçok alanda Amerika GAAP (ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri)’a benzemektedir. Ancak GAAP, uluslararası muhasebe standartlarından farklı olarak kuralların uygulanmasıyla ilgili daha geniş ayrıntı içermektedir (Choi, 2003: 24).

Finansal araçlarla ilgili teknik muhasebe konuları, faiz oranı swapları, opsiyonlar ve finansal riskten korunma ile ilgili uygulamalar karmaşıktır. Kavramsal bir bakış açısıyla temel zorluklar şunlardır (Dewing ve Russell, 2008: 248):

- Zaman içinde herhangi bir noktada bir finansal aracın değeri nasıl ölçülür,
- Her dönem finansal araçtan kaynaklanan gelir nasıl muhasebeleştirilir,
- Bir finansal aracın finansal risk profili nasıl açıklanır ya da muhasebeleştirilir.

UMS 39, bir işletme bilançosunda bir finansal varlık ya da bir finansal yükümlülüğün ne zaman muhasebeleştirileceğini belirler (Bonham ve Diğerleri, 2008: 1236). UMS 39’da bazı finansal varlıklar ve finansal yükümlülükler maliyet değeri ile ölçülürken diğerleri gerçeğe uygun değer ile ölçülür ayrıca UMS 39 bazı alanlar için, itfa edilmiş maliyet ve gerçeğe uygun değer kullanımıyla karma ölçüm modelini de benimsemektedir (Bradbury, 2003: 389; Gregoriou ve Gaber, 2006: 49). IASB tarafından yayımlanan tüm standartlar içinde UMS 39, finansal araçlar için gerçeğe uygun değer ölçümünün benimsenmesini gerektirdiğinden ve uygulamada gerçeğe uygun değer belirlenmesi ile ilgili sorunlar olduğundan en çok tartışmaya sebep olmuştur (Morais ve Fialho, 2008: 225).

UMS 39’un amacı, finansal varlık ve yükümlülüklerin muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi için gereken ilkeleri tespit etmektir (Kirk, 2005: 340). Bu standart tüm işletmeler tarafından, aşağıda belirtilenler dışında tüm finansal araçlara uygulanır (TMS 39, m.2):

- “TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar”, “TMS 28 İştiraklerdeki Yatırımlar” ve “TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar” standartlarının hükümlerine göre muhasebeleştirilen bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş ortaklıklarındaki paylar.
- “TMS 17 Kiralama İşlemleri” standardının uygulandığı kiralama işlemlerindeki hak ve yükümlülükler.
- “TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar” standardının uygulandığı çalışanlara sağlanan fayda planlarındaki işveren hak ve yükümlülükleri.

- İşletme tarafından ihraç edilen ve TMS 32’de yer verilen öz kaynağa dayalı finansal araç tanımına giren finansal araçlar (opsiyonlar ve hisse alım hakkı veren finansal araçlar dâhil).
- “TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri” standardında tanımlanan bir sözleşmeden kaynaklanan hak ve yükümlülükler.
- Gelecekteki bir tarihte işletme birleşmesine yol açacak olan forward sözleşmeleri.
- TMS 39 Md. 4’de yer alan kredi taahhütleri dışında kalan kredi taahhütleri.
- “TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler” standardının uygulandığı hisse bazlı ödeme işlemleri ile ilgili finansal araçlar, sözleşme ve yükümlülükler.
- “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” standardı uyarınca karşılık olarak muhasebeleştirilen hak ve yükümlülükler.

5.3. TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı

TFRS 7 Md. 1’e göre bu standardın amacı; finansal araçlar nedeniyle maruz kalınan risklerin niteliği ve düzeyi ile işletmenin sözü edilen riskleri yönetme şeklinin açıklanmasını sağlamaktır.

TFRS 7; finansal durum ve kapsamlı gelir tablosuna ilişkin açıklamaları, finansal araçlardan kaynaklanan riskleri ve bu risklerin türlerini içermektedir. Finansal durum tablosu dipnotlarında; finansal varlık ve finansal borç sınıfları, teminat, kredi zararlarına ilişkin karşılıklar, çoklu saklı türev ürün içeren bileşik finansal araçlar ve temerrüt ve ihlâllere ilişkin bilgiler kamuya açıklanmaktadır. Kapsamlı gelir tablosu dipnotlarında; gelir, gider, kazanç ve kayıplar, muhasebe politikaları, finansal riskten korunma muhasebesi, gerçeğe uygun değer, finansal araçlardan kaynaklanan riskler yani kredi riski, likidite riski ve piyasa riskine ilişkin niteliksel ve sayısal açıklamalar ve finansal varlıkların devredilmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Finansal araçlardan kaynaklanan riskler ve bu risklerin türleri aşağıda açıklanmaktadır.

TFRS 7’de kredi riski; bir tarafın yükümlülüğünü yerine getirmede başarısız olması nedeniyle diğer tarafın finansal aracında finansal kayba neden olması olarak tanımlanmaktadır.

Likidite, varlıklar için paraya dönüşebilme yeteneği şeklinde tanımlanmaktadır. Bir varlığın paraya dönüşebilme yeteneği, paraya çevirmede geçecek süre ile para olarak bulabileceği değer fonksiyonudur. Bir varlığın istenildiğinde paraya çevrilememesi ya da önemli değer kaybı ile paraya çevrilmesi sonucu likidite riski ortaya çıkmaktadır (Parlakkaya, 2005: 19). TFRS 7’de likidite riski; bir işletmenin finansal yükümlülük ile ilgili sorumluluklarını karşılamakta zorlanması olarak tanımlanmaktadır.

TFRS 7’de piyasa riski; piyasa fiyatlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit

akışlarında dalgalanma olması riski olarak tanımlanmaktadır. Piyasa riski, üç riskin birleşiminden oluşmaktadır (TFRS 7, EK A):

- Yabancı para riski; döviz kurlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riskidir.
- Faiz oranı riski; faiz oranlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riskidir.
- Diğer fiyat riski; meydana gelen değişimin finansal araçları etkileyen faktörler tarafından kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılmaksızın, piyasa fiyatlarında meydana gelen değişimler nedeniyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinde veya gelecekteki nakit akışlarında dalgalanma olması riskidir.

Kredi riski, likidite riski ve piyasa riski finansal araçlar olmadığında da ortaya çıkabilir ancak burada bahsedilen finansal araçlar nedeniyle ortaya çıkan risklere ilişkin finansal tablo dipnotlarında açıklama yapılması gerektirir.

5.4. TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı

TFRS 9’un amacı; finansal tablo kullanıcılarına işletmenin finansal varlıklarının tutarını, zamanını ve gelecekteki nakit akışlarının belirsizliğini değerlendirmelerinde, finansal varlıklara ilişkin ihtiyaca uygun ve faydalı bilgiyi sunacak finansal raporlama ilkelerini belirlemektir. TFRS 9’un yayımlanmasının sebebi, finansal araçların muhasebeleştirilmesinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

TMS 39 ve TFRS 9 arasındaki farklılıklar şunlardır (Özerhan ve Yanık, 2012: 213):

- TMS 39 dörtlü bir sınıflandırma, TFRS 9 ise ikili bir sınıflandırma yapmaktadır.
- TMS 39’a göre itfa edilmiş maliyetle değerlendirilen ve gerçeğe uygun değerle değerlendirilerek değerlendirme farkı özkaynaklarda muhasebeleştirilen finansal varlıklar (satılmaya hazır finansal varlıklar) için değer düşüklüğü hesaplanmakta ve bazı finansal varlıkların değer düşüklüğü zararlarının iptali yasaklanmaktadır. TFRS 9’da ise sadece itfa edilmiş maliyetle değerlendirilen finansal varlıklar için değer düşüklüğü hesaplanmakta ve tüm değer düşüklüğü zararları iptal edilebilmektedir.
- TMS 39’da gerçeğe uygun değer farkı özkaynakta muhasebeleştirilen finansal varlıklar için sunum seçeneği bulunmamaktadır. TMS 39 bu tür varlıkları satışa hazır finansal varlık olarak sınıflandırmakta ve değerlendirme farklarını özkaynaklarda muhasebeleştirmek zorundadır. TFRS 9 ise bu varlıkları ister kâr ve zararda isterse özkaynakta muhasebeleştirebilmektedir. Yani TFRS 9 bu varlıklar için bir sunum seçeneği getirmektedir. Özkaynakta muhasebeleştirilen finansal varlığın

satışı durumunda TMS 39 ile TFRS 9 arasında bir farklılık ortaya çıkmaktadır. TMS 39 finansal varlığın satışı durumunda özkaynakda biriken tutarları kâr ve zarara (gelir tablosu) aktarmaktadır. TFRS 9'da ise bu varlıkların satışı durumunda kâr ve zarara aktarılması mümkün olmamakta ve bu tutarlar yine özkaynaklarda muhasebeleştirilmektedir.

- TMS 39'da borsada işlem görmeyen ve gerçeğe uygun değeri güvenilebilir bir biçimde tespit edilemeyen finansal varlıkların maliyet bedeli ile ölçülmesine izin vermekte ancak TFRS 9 tüm özkaynağa dayalı varlıkların gerçeğe uygun değer ile ölçüleceğini belirtmektedir.

6. TÜRKİYE'DE FİNANSAL ARAÇLARLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELERDEKİ FARKLILIKLAR

Vergi Usul Kanunu'nda finansal araçlarla ilgili değerlendirme ölçüsü, borsa rayicidir. Türkiye Muhasebe Standartları'nda ise değerlendirme ölçüleri; maliyet değeri, itfa edilmiş maliyet ve gerçeğe uygun değerdir. Finansal araçlarla ilgili değerlendirme ölçülerinde VUK ve TMS arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak; vergiye tabi kâr (mali kâr) üzerinden hesaplanan vergi tutarı ile muhasebe kârı (ticari kâr) üzerinden hesaplanan vergi tutarı arasındaki geçici farklar, ertelenmiş vergiyi oluşturmaktadır. Ertelenmiş vergi, ticaret kanunu ve vergi kanunları arasındaki farklılıktan ortaya çıkmaktadır.

TTK Md. 88, Türkiye Muhasebe Standartlarının zorunlu olarak uygulanacağını belirtmektedir. Ancak VUK, Türkiye Muhasebe Standartlarının belirlediği değerlendirme ölçülerini kabul etmemektedir. VUK Md. 279 hisse senetleri için alış bedelini, Türkiye Muhasebe Standartları ise gerçeğe uygun değeri kabul etmektedir. TMS ve VUK arasındaki değerlendirme farklılıkları nedeniyle ertelenmiş vergi varlığı veya ertelenmiş vergi yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır. Ertelenmiş vergi varlığı, gelecek dönemlerde geri alınacak vergi tutarıdır. Ertelenmiş vergi yükümlülüğü ise gelecek dönemlerde ödenecek vergi tutarıdır. Bir varlık ya da yükümlülüğün bilançodaki değeri (muhasebe ya da defter değeri) ile vergi değeri arasındaki farkların yani geçici farkların ertelenmiş vergi etkileri hesaplanmakta ve böylece bilançoda ticari kâr gerçek tutarıyla gösterilmektedir.

Satılmaya hazır finansal varlıklardaki vergi değeri ve defterlerde kayıtlı net değeri yani muhasebe değeri arasındaki farkın vergi etkisi, özkaynaklarda gösterilmektedir. Değerleme farkları kâr ve zararda muhasebeleştirilen finansal varlıklarda vergi değeri ve muhasebe değeri arasındaki farkın vergi etkisi, kâr ve zararda muhasebeleştirilmektedir.

Maliye Bakanlığının 1 No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde ihtiyatlılık ilkesi gereğince gerçekleşmemiş gelir ve kârlar dikkate alınmamakta ve muhtemel gider ve zararlar için karşılık ayrılmaktadır. Ancak TMS 1-Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı'nda gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca TTK Madde

78’de, “değerleme ihtiyatla yapılmalıdır; özellikle de bilanço gününe kadar doğmuş bulunan bütün muhtemel riskler ve zararlar, bunlar bilanço günü ile yılsonu finansal tablolarının düzenlenme tarihi arasında öğrenilmiş olsalar bile, dikkate alınır; kazançlar bilanço günü itibarıyla gerçekleşmişlerse hesaba katılır” biçiminde bir düzenleme getirmektedir.

TMS 1’de kapsamlı gelir tablosuna ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Bu tablo; dönem kâr ve zarar bölümü ve diğer kapsamlı gelir bölümünden oluşmaktadır. Dönem kâr ve zarar bölümü, işletmenin klasik anlamda gelir tablosudur. Diğer kapsamlı gelir bölümü ise, gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin kaydedildiği bölümü oluşturmaktadır. VUK’da ise sadece klasik anlamda gelir tablosu bulunmaktadır.

TMS 32’de işletmelerin kendi özkaynağa dayalı finansal araçlarını ya da hisse senetlerini geri satın alması durumunda bu araçların özkaynaklarda muhasebeleştirilmesi gerektiği açıklanmaktadır.

VUK’da herhangi bir düzenleme ya da yasaklama olmamasına rağmen TTK Md. 379’da, “bir şirket kendi paylarını, esas veya çıkarılmış sermayesinin onda birini aşan veya bir işlem sonunda aşacak olan miktarda, iktisap ve rehin olarak kabul edemez” ifadesi nedeniyle bir işletmenin esas sermayesinin % 10’unu aşan miktarda kendi hisse senetlerini geri satın alması mümkün olmamaktadır.

TMS 32’de finansal varlık ve borçların netleştirilebilmesi için, netleştirme konusunda yasal bir hakkın bulunması ve varlığı elde etme ve borcu ödeme işlemlerini eşzamanlı gerçekleştirme niyetinin olması gerekmektedir. TTK Md. 72’de “Türkiye Muhasebe Standartları düzenlemeleri saklı kalmak kaydıyla aktif kalemler pasif kalemlerle, giderler gelirlere, taşınmazlara ilişkin haklar, bunlarla ilgili yüklerle mahsup edilemez” biçiminde bir düzenleme yer almaktadır. TTK, Türkiye Muhasebe Standartları’nın izin verdiği durumlar dışında finansal varlıkların ve finansal yükümlülüklerin mahsup edilmesini yasaklamaktadır.

TTK Md. 88’e göre, “gerçek ve tüzel kişiler gerek ticari defterlerini tutarken, gerek bireysel ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartlarına ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların yorumlarına aynen uymak ve bunları uygulamak zorundadır”. Türkiye Muhasebe Standartları’nın gerektirdiği muhasebe uygulamaları, Maliye Bakanlığının 1 No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile getirilen Tekdüzen Hesap Planı ile uyumlu değildir. Türkiye Muhasebe Standartları’nın uygulanabilmesi için, sözü edilen Tekdüzen Hesap Planı’nın Türkiye Muhasebe Standartları’na uyumlu bir duruma getirilmesi ya da yeni bir Tekdüzen Hesap Planı’nın hazırlanması gerekmektedir.

7. TÜRKİYE'DE FİNANSAL ARAÇLARIN İŞLETME BİLANÇOLARINDAKİ YERİ

İşletme bilançolarında finansal varlık ve yükümlülük tutarlarının yüksek olması nedeniyle finansal araçlar yatırımcılar ve diğer karar vericiler açısından büyük ilgi görmektedir. Bu nedenle Türkiye’de bu araçlarla ilgili yasal düzenlemelerdeki farklılıklar incelenmekte ve finansal araçlarla ilgili bilançolarda yer alan bilgiler analiz edilmektedir. İstanbul Borsası’nda; aracı kurumlar, ticaret, leasing/factoring, imalat, girişim sermayesi, madencilik, sosyal hizmetler, tarım ve orman, teknoloji, idari ve destek hizmetleri ve inşaat sektörleri bulunmaktadır. İstanbul Borsası’nda sektörler göre hazırlanan düzeltilmiş bilançolardaki finansal varlık ve yükümlülüklerinin toplam aktif ve toplam borç içerisindeki yüzdeleri hesaplanmaktadır. Bu şirketlerin sektörler göre hazırlanan düzeltilmiş bilançolarına ilişkin veriler, <http://www.finnet.gen.tr>, Erişim Tarihi: 24.05.2013’den elde edilmiştir. “Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartlarına Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi” başlıklı doktora tezinde tüm sektörler itibariyle işletme bilançolarındaki finansal varlıklar ve finansal yükümlülükler analiz edilmektedir. Ancak bu çalışmada, işletme bilançolarında finansal yatırımlar ve menkul kıymet paylarını vurgulamak amacıyla aracı kurumlar ve girişim sermayesi sektörüne ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 1: Aracı Kurumlar Sektöründe Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin Oran Analizi

	2004/12	2005/12	2006/12	2007/12	2008/12	2009/12
Hazır Değerler/Dönen Varlıklar	3,64	16,22	32,81	28,25	28,25	
Finansal Yatırımlar/Dönen Varlıklar	-	-	-	5,28	30,46	
Menkul Kıymetler/Dönen Varlık	89,93	61,80	39,41	5,02	-	
Menkul Kıymetler/Toplam Aktif	82,83	59,11	38	3,7	-	
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar/Dönen Varlıklar	5,71	19,79	24,53	59,62	19,66	
Kısa Vadeli Finans						

Sektörü Faal.Alacaklar/Dönen Varlıklar	-	-	-	-	13,68	-
Dönen Varlıklar/Toplam Aktif	92,10	95,63	96,41	73,68	76,13	74,47
<i>Kısa Vadeli Finansal Borçlar/Toplam Borç</i>	0,01	22,96	5,63	64,72	13,75	
Kısa Vadeli Finans Sektörü Faal.Borçlar/Toplam Borç	-	-	-	-	-	6,57
<i>Kısa Vadeli Ticari Borçlar/Toplam Borç</i>	85,72	35,91	18,76	23,90	24,78	
Kısa Vadeli Borç Toplamı/Toplam Borç	97,61	99,30	99,72	98,31	85,37	93,28
<i>Uzun Vadeli Finansal Borçlar/Toplam Borç</i>	-	-	-	-	12,75	
Uzun Vadeli Borç Toplamı/Toplam Borç	2,39	0,70	0,28	1,69	14,63	6,72

Aracı kurumlar sektöründe; işletmelerin finansal yatırımlarının dönen varlıklar içindeki payı 2007’de % 5,28 ve 2008’de % 30,46’dır. İşletmelerin sahip oldukları menkul kıymetlerin dönen varlıklar içindeki payı; 2004’de % 89,93, 2005’de % 61,80, 2006’da % 39,41 ve 2007’de % 5,02’dir. Bu durum işletmelerin finansal yatırımlar ve menkul kıymetlerle ilgili yapmış olduğu edinimlerin oransal büyüklüğü açısından önemlidir. Ancak sektörün aracı kurumlar olması bu durumun normal olduğu sonucunu da çıkarmaktadır.

Tablo 2: Girişim Sermayesi Sektöründe Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin Oran Analizi (%)

	2008/12	2009/12	2010/12	2011/12	2012/12
Hazır Değerler/Dönen Varlıklar	24,87	21,17	30,35	23,72	64,45
<i>Finansal Yatırımlar/Dönen Varlıklar</i>	73,86	78,51	68,57	68,41	35,53
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar/Dönen Varlıklar	1,01	-	-	3,86	-
Dönen Varlıklar/Toplam Aktif	99,96	99,98	100	99,87	99,97
<i>Kısa Vadeli Ticari Borçlar/Toplam Borç</i>	69,74	36,05	85,73	75,85	1,81
<i>Kısa Vadeli Borç/Toplam Borç</i>	91,86	83,30	97,37	92,59	92,60
<i>Uzun Vadeli Borç/Toplam Borç</i>	8,14	16,70	2,63	7,41	7,40

Girişim sermayesi sektöründe işletmelerin finansal yatırımlarının dönen varlıklar içindeki payı; 2008 yılında % 73,86, 2009 yılında 78,51, 2010 yılında % 68,57, 2011 yılında % 68,41 ve 2012 yılında % 35,53'dür. Girişim sermayesi sektöründe işletmelerin, finansal yatırımlara büyük oranlarda yatırım yaptıklarını ve kısa vadeli olarak borçlandıklarını söylemek mümkündür.

Tüm sektörler itibariyle yapılan değerlendirmeler dikkate alındığında, işletmelerin finansal varlıklarının ve finansal yükümlülüklerinin bilançolardaki büyüklüğü bakımından önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu bakımdan finansal bilgi kullanıcılarının karar verme sürecinde bu varlık ve yükümlülüklerle ilgili bilgilere sahip olarak karar vermeleri gerektiğinden, bu varlık ve yükümlülüklerin ilk kaydının, ölçülmesinin ve dönemsonu değerlendirilmesinin ayrıca yapılması gerekmektedir.

Sektörlere göre işletmelerin bilançolarına dayanarak yapılan analiz sonucunda, işletmelerin genellikle kısa vadeli olarak borçlandıkları görülmektedir. Bunun nedeni; işletmelerin kriz dönemlerinde ya da ekonominin istikrarlı olmadığı

dönemlerde faiz ödemelerini yerine getirmede zorlanmaları, borç veren kurumların sözleşme hükümlerinin zor şartlar getirmesi ve işletmelerin başka yatırımlar yapmasını engellemesidir.

Yapılan inceleme sonucunda sektörlere göre işletmelerin bilançolarında en fazla gerçekleşen finansal varlıklar ve finansal yükümlülükler: Hazır değerler, finansal yatırımlar, menkul kıymetler, kısa vadeli factoring alacakları, kısa vadeli ticari alacaklar, kısa vadeli finansal kiralama alacakları, kısa vadeli finans sektörü faaliyetlerinden alacaklar, kısa vadeli finansal borçlar, kısa vadeli finans sektörü faaliyetlerinden borçlar, kısa vadeli ticari borçlar, kısa vadeli alınan krediler, uzun vadeli finansal borçlar ve uzun vadeli ticari borçlardır.

8. SONUÇ

TMS 32, finansal araçların sunumuna ilişkin düzenlemeleri içermekte olup finansal araçların; finansal varlık, finansal yükümlülük ve özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılmasını öngörmektedir. Ayrıca TMS 32’de finansal yükümlülüklerin, özkaynağa dayalı finansal araçtan ayırt edilmesi büyük önem taşımaktadır.

TMS 32’ye göre bir yatırımın finansal araç olabilmesi için; sözleşmenin taraflarından biri için finansal varlık, aynı sözleşmenin diğer taraf için finansal yükümlülük ya da özkaynağa dayalı finansal araç olması gerekmektedir. TMS 32; bir finansal aracın hangisinin finansal varlık, finansal borç ya da özkaynağa dayalı finansal araç olduğunu hükümlerle belirlemektedir.

TMS 32’ye göre işletmeler, finansal varlık ve borçlarını birbirinden mahsup etme yani netleştirme hakkına sahiptir. Netleştirme işleminin yapılabilmesi için yasal bir hakkın bulunması ve varlığın elde edilmesi ve borcun ödenmesi durumunun eşzamanlı olarak yapılması gerekmektedir.

TMS 39; finansal araçların ilk ve sonraki ölçümlerine, bilanço dışı bırakılmasına, değer düşüklüğüne ve finansal riskten korunma ve muhasebesine ilişkin düzenlemeler içermektedir.

Finansal raporlamaya ilişkin düzenlemelerin ilki olan TFRS 7, finansal araçlar nedeniyle maruz kalınan risklerin niteliği ve düzeyi ile işletmenin sözü edilen riskleri yönetme şeklini açıklamaktadır. TFRS 7, işletmelerin finansal araçlar nedeniyle maruz kalabileceği riskleri; kredi riski, likidite riski ve piyasa riski olarak belirlemektedir. TFRS 7’ye göre, finansal araçlarla ilgili bilgilerin finansal tablo dipnotlarında kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. TFRS 9, finansal varlıklar ve finansal yükümlülüklerle ilişkin raporlama ilkelerini belirlemektedir.

Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere 100’e yakın ülke tarafından uygulanmakta olan UMS ve UFRS’nin çevirisi olan TMS ve TFRS, ülkemizde yürürlükte bulunan VUK’la bazı noktalarda uygulama farklılıklarına sahiptir:

- Vergi Usul Kanunu'ndaki finansal araçlarla ilgili değerlendirme ölçüleri ile Türkiye Muhasebe Standartları'ndaki değerlendirme ölçüleri birbirinden farklıdır. Ertelenmiş vergi varlığı ve ertelenmiş vergi yükümlülüğü, TMS ve VUK arasındaki değerlendirme farklılıkları nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Hisse senetleri için VUK alış bedelini, TMS ise gerçeğe uygun değeri kabul etmektedir.

- Maliye Bakanlığının 1 No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde ihtiyatlılık ilkesi gereğince gerçekleşmemiş gelir ve kârlar dikkate alınmamakta ve muhtemel gider ve zararlar için karşılık ayrılmaktadır. Ancak TMS 1-Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı'nda gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Ortaya çıkan gerçekleşmemiş gelir ve giderlerin ya da değerlendirme farklarının özkaynak hesaplarında muhasebeleştirilmesi durumunda kapsamlı gelir tablosundaki ilgili bölüm kullanılmaktadır. VUK, bu gibi durumların raporlanmasını gerekli görmemektedir.

- VUK'da herhangi bir düzenleme ya da yasaklama olmamasına rağmen TTK Md. 379'a göre, bir işletmenin esas sermayesinin % 10'unu aşan miktarda kendi hisse senetlerini geri satın alması mümkün olmamaktadır. Ayrıca TTK, Türkiye Muhasebe Standartları'nın izin verdiği durumlar dışında finansal varlıkların ve finansal yükümlülüklerin mahsup edilmesini yasaklamaktadır.

- Türkiye Muhasebe Standartları'nın gerektirdiği muhasebe uygulamaları, Maliye Bakanlığının 1 No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile getirilen Tekdüzen Hesap Planı ile uyumlu değildir. Türkiye Muhasebe Standartları'nın uygulanabilmesi için, sözü edilen Tekdüzen Hesap Planı'nın Türkiye Muhasebe Standartları'na uyumlu bir duruma getirilmesi ya da yeni bir Tekdüzen Hesap Planı'nın hazırlanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKGÜÇ, Ö. (2010). Finansal Yönetim, 8. Baskı (7. Baskıdan Tıpkı Basım), İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- ANKARATH, N., Mehta K. J., Ghosh T. P., Alkafaji Y. A. (2010). Understanding IFRS Fundamentals International Financial Reporting Standards, Hoboken, New Jersey, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- ATAMAN, Ü. (2007). Genel Muhasebe, Cilt:1, 7. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- ATEŞ, G. (2010). Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi, Ankara: Adalet Yayınevi.
- AYDENİZ, E. Ş. (Ekim 2008). Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda (VOB) Döviz Dayalı Gelecek (Futures) İşlemlerinde Baz Riski ve Riskten Korunma (Hedging) İşlemine Etkisi: Şubat 2005-Ağustos 2007, MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 40, s.131-141.
- BAYDOĞAN, L. (2009). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Finansal Araçlar ve Karşılıklar, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- BONHAM, M., Curtis M., Davies M., Dekker P., Denton T., Moore R., Richards H., Wilkinson-Riddle G., Williams M., Wilson A. (2008). *International GAAP 2008- Generally Accepted Accounting Practice Under International Financial Reporting Standards*, Hoboken, New Jersey, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- BRADBURY, M. E. (2003). Implications for the Conceptual Framework Arising From Accounting for Financial Instruments, *ABACUS*, Vol. 39, No. 3, s.388–397.
- CEYLAN, A. ve Korkmaz T. (2010). *Finansal Teknikler*, 7. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- CHAMBERS, N. (2009). *Türev Piyasalar*, Üçüncü Basım, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- CHATHAM, M. D. , Larson R. K., Vietze A. (2010). Issues Affecting The Development of An International Accounting Standard on Financial Instruments, *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*, 26, s.97–107.
- CHOI, F. D. S. (2003). *International Finance And Accounting Handbook*, Third Edition, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- DEMİR, V. (2009). *TFRS/UFRS Kapsamında Finansal Araçlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DELANEY, P. R., Epstein B. J., Nach R., Weiss Budak S. (2002). *Wiley GAAP 2002 Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles*, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- DEWING, I., Russell P. O. (2008). Financial Integration in The EU: The First Phase of EU Endorsement of International Accounting Standards, *JCMS*, Volume 46, Number 2, s. 243–264.
- GREEN, J. F. (2007). *2008 CCH Accounting for Derivatives and Hedging*, Chicago, USA: CCH.
- GREGORIOU, G. N., Gaber M. (Edited by) (2006). *International Accounting Standards, Regulations and Financial Reporting*, USA: Elsevier Ltd.
- GREUNING, H. V. (2006). *International Financial Reporting Standards: A Practical Guide*, Fourth Edition, Washington, USA: The World Bank.
- KIRK, R. J. (2005). *International Financial Reporting Standards In Depth*, Volume 1: Theory And Practice, Great Britain: CIMA Publishing.
- LEVINSON, Marc (Şubat 2007). *Finansal Piyasalar Kılavuzu*, Ankara: Liberte Yayınları 134.
- LOPES, P. T., Rodrigues L. L. (2008). Accounting for Financial Instruments: A Comparison of European Companies’ Practices With IAS 32 And IAS 39, *Research in Accounting Regulation*, Volume 20, s. 273–275.
- MORAIS, A. I. and Fialho A. (2008). Do Harmonised Accounting Standards Lead to Harmonised Accounting Practices? An Empirical Study of IAS 39 Measurement

- Requirements in Some European Union Countries, Australian Accounting Review, No. 46, Vol. 18, Issue 3, s.224–236.
- PARLAKKAYA, R. (2005). Finansal Türev Ürünler İle Mali Risk Yönetimi ve Muhasebe Uygulamaları, Geliştirilmiş İkinci Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ÖZERHAN, Y. ve Yanık S. (2012). IFRS/IAS İle Uyumlu TMS/TFRS Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları, 2. Baskı, TÜRMOB Yayınları–427.
- SANGIUOLA, R. and Seidman L. F. (2008). 2009 Financial Instruments A Comprehensive Guide to Accounting and Reporting, Chicago, USA: CCH.
- SCHNEIDER, D. K., McCarthy M. G., Hagler J. L. (1997). Earnings Impact of Applying International Accounting Standard 32 to Convertible Debt: Some Evidence for US Firms, Journal of International Accounting, Auditing & Taxation, 6 (1), s.97–109.
- TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı, 28.10.2011 Tarih ve 28098 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 217 Sıra No’lu Tebliğ.
- TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı, 28.10.2011 Tarih ve 28098 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 217 Sıra No’lu Tebliğ.
- TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı, 13.05.2009 Tarih ve 27227 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 149 Sıra No’lu Tebliğ.
- TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı, 28.10.2011 Tarih ve 28098 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 217 Sıra No’lu Tebliğ.
- WILLIAMS, J. R., Haka S. F., Bettner M. S., Meigs R. F. (2003). Financial Accounting, Eleventh Edition, USA: McGraw-Hill Irwin.
- <http://www.kenancelik.com/documents/mcob.pdf>, [Mustafa Çıkrıkçı](#), [Finansal Kurumlar ve Piyasalar, Beşinci Bölüm, Erişim](#) Tarihi: 26.03.2011.
- <http://www.finnet.gen.tr>, Erişim Tarihi: 24.05.2013.
- 04.01.1961 Tarih, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.
- 13.01.2011 Tarih, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.
- 31.12.1960 Tarih, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.
- 13.06.2006 Tarih, 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu.